

INSIDER

Egy tényfeltáró újság

Az orosz tényfeltáró újság, az Insider kapta meg 2017-ben a „Demokrácia innováció” díjat. A képen Thorbjørn Jagland díjátadó és Roman Dobrokhotov, az Insider (Oroszország) főszerkesztője

A szerkesztő bevezető megjegyzése

Nyolcvan ország kétszáz előadója szerepelt az Európa Tanács immár hagyományossá vált Demokrácia Világforumán, 2017 novemberében Strasbourgban. A közösségi művelődés és a közösségi médiák egyre fontosabb szerepet játszanak abban, hogy hangjukat hallassák és befolyásukat erősítsék a demokráciákban. Ezért is tartottuk fontosnak, hogy lapszámunkban foglalkozunk az ideai fórummal. Teljes áttekintő elemzésre nincs lehetőségünk, de fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet a nemzetközi trendekre: mi foglalkoztatja a nemzetközi közvéleményt, a szakértőket az európai demokrácia válságában. Egyik résztéma volt a tanácskozáson a populizmus kérdése. Szemelvényként egy ilyen tanulmányt ismertettünk. Az írás láthatóan a liberális európai konszenzus elvét képviseli, a strasbourgi körkép ugyanakkor egy használható

térkép arról, mi történik ma az európai arénában. Az írásban a populizmus és az anti-establishment pártok fogalmi meghatározása sem egyértelmű. A tanulmány különböző kifejezéseket használ, úgymint: autoriter populizmus, anti-establishment (intézményellenes) pártok, tekintélyelvű-populista pártok, jobboldali nacionalista-tektélyelvű pártok, nemzeti tekintélyelvű pártok, illiberális pártok, radikális baloldali populista pártok. Két fontos újdonság található a szemléletben: úgy mutatja be a

Kiemelt témája volt a tanácskozásnak a média szerepe is.

A hazai közszolgálati média tájékoztatási minőségét vizsgálva lényeges számunkra, hogy belássuk, mennyire fontos felvenni a harcot az álhírekkel és a manipulációval szemben.

A strasbourgi világforum anyagai megtalálhatók: World Forum for Democracy 2017 <https://www.coe.int/>

Az innovációs díjat a Demokrácia Világ Fórum (2017. november 8-10. Strasbourg) tanácskozás utolsó napján osztották ki. A díjazott orosz Insider egy olyan tényfeltáró újság, amelynek célja, hogy tájékoztatást nyújtson az olvasóknak Oroszország jelenlegi politikai, gazdasági és társadalmi helyzetéről, miközben előmozdítja a demokratikus értékek térnyerését és megvilágítja az emberi jogokkal és a civil társadalommal kapcsolatos kérdéseket. Emellett az Insider megvalósítja az „Antifake” (hamis információ ellenesség) projektet azzal a céllal, hogy szisztematikusan feltárja a hamis híreket az orosz médiában, és segít a közönségnek megkülönböztetni a releváns információkat a hamis hírektől és a propagandától. A Fórumon harminc kezdeményezést mutattak be, s abból a szavazatok alapján három került ki győztesen:

- Olvass a sorok között – applikáció – USA
- Az Insider oknyomozó újság – Oroszország
- A Kreatív Aktivizmus Iskolája – USA

A fórum 2 000 résztvevőt és 200 felszólalót hozott össze 80 országból, Strasbourgban az Európa Tanács szervezésében, akik gyakorlati kezdeményezéseket vitattak meg a populizmus kihívásaival szemben, különös tekintettel a politikai pártok és a média szerepére.

A Fórum koncepciója

A Fórum abból indult ki, hogy: a reprezentatív demokrácia lett az uralkodó demokrácia modell az ipari korban. A második világháború után a pártok pluralizmusát a demokratikus alkotmányokban rögzítették, mint a politikai pluralizmus eszközeit az európai autoriter rendszerek ellen. A politikai pártok többnyire osztályérdekeket képviseltek, politikai tőkét építettek tagsági alapjukon belül, és a hasonló gondolkodású médián keresztül kommunikáltak. A közszolgálati műsorszolgáltatókat a politikai információk és viták sokszínű perspektívájának bemutatásával bízták meg, és a média általános függetlenségére és sokszínűségére a szabad és pluralista vita garanciájaként tekintettek. De mégis történt valami a politikai pártokkal és a médiával.

A polgárok és a politikai elitek közötti növekvő szakadék és a média ökoszisztémájának drámai változásai ma kihívást jelentenek a demokráciában. Új politikai és médiaszereplők, és új gyakorlatok jönnek létre, új lehetőségeket kínálva a nyilvánosságnak a politikai életben való részvételre. Az örökölt média és a politikai pártok fenyegetik ezeket az új fejleményeket, de tanulhatnak is tőlük, ahogy saját modelljeiket és működésüket az új valósághoz igazítják.

A 2017-es World Forum for Democracy (Világforum a demokráciáért) program célja olyan új kezdeményezések és megközelítések áttekintése volt, amelyek elősegíthetik a demokratikus gyakorlatokat, és segíthetnek a pártoknak és a médiának, valamint más politikai szereplőknek újra kapcsolódni a polgárokhoz, megalapozott döntéseket hozni és optimálisan működni a 21. századi demokráciában.

a) A pártok demokráciájától a polgárok demokráciájáig?

A hagyományos politikai pártok elvesztik szavazói bázisukat, legitimitásukat és tagságukat. A politikai spektrumban elmosódik a „bal” és a „jobb” közötti határ. Populista pártok / vezetők jelennek

meg, hogy elfoglalják a vákuumot, kihasználva a globalizációtól való félelmet és a sokak által érzékelt bizonytalanság fokozódását. A hagyományos pártokat a hosszú távú szemlélet és felelősség hiánya, a fiatalabb generációk bevonásának képtelensége, valamint a legfontosabb paradigmákon kívüli meggyőző alternatívák nyújtásának elmulasztása miatt kritizálják. A közvélemény-kutatások azt is mutatják, hogy a politikai intézményeket nagyrészt úgy értelmezik, mint az integritás hiányát. Mindazonáltal a pártok továbbra is kulcsszerepet játszanak a reprezentatív demokráciában, a struktúrát és a folytonosságot jelentik a politikai vitához. Sokan próbálják újra feltalálni magukat, újjászületni a polgárokkal, és visszaszerezni a bizalmukat is.

Új társadalmi mozgalmak is megjelennek, de a legtöbb nem dolgoz ki egy átfogó politikai víziót és gyorsan el is hal. Egyesek közvetlen, ún. folyékony demokráciát követelnek – s elveszítik a szerkezetüket, még nem bizonyítottak kormányzati pozícióban, és sebezhetőek a választói elégedetlenség miatt, mivel nem egy szilárd, hűséges bázist hoztak létre. Mások hibridekké válnak a mozgalmak és a pártok között. De vajon ezek a mozgalmak új demokratikus lehetőségeket nyitnak-e azok számára, akik kizártnak érzik magukat a politikából? Hogyan tudjuk biztosítani, hogy átalakító hatásuk legyen a politikai pártokra és ne a demokratikus pluralizmust rombolják le? Hogyan válhatnak sokszínűvé a demokratikus elitek - szükség van rájuk, vagy elit nélkül is teljesíthetnének a feladatot? Vannak olyan közterek, ahol lehetséges valódi polgári tanácskozás a pártpolitika felett?

b) A média: barát, vagy a demokrácia ellensége?

A modern társadalmakban a demokratikus politika működése kapcsolódik a média szerepéhez, az információk és elgondolások létrehozásában és terjesztésében. Az állampolgárok függenek a médiától, és így azok bizalommal nevelik, tájékoztatják őket a kérdések széles köréről. Több nézet kritikus fontosságú a demokrácia egészsége szempontjából: a szabad média minőségi tájékoztatást nyújt, előmozdítja az erőteljes vitát a közérdekű kérdésekről. A média-koncentráció és a média szabadságának korlátozása aggodalomra ad okot Európában és világszerte. Rádadásul a megszorító intézkedések gyengítik a közszolgálati műsorszolgáltatókat, és ez által korlátozzák a független újságírás hatókörét.

Az internet még inkább kihívás az örökölt média üzleti modelljeire, és arra kényszeríti őket, hogy populista tartalmakat igényeljenek a felhasználók és a reklámbevételek vonzására. A közösségi média nagysebességű világában a médiumok kevesebb mélyreható beszámolót és elemzést nyújtanak az állampolgárok számára. Az online média és a szociális média kilép a szabályozás alól, megkerüli a hagyományos média etikát, valamint a felhasználók közvetlen hozzáférése révén teljesen új játékeret hoz létre. A közösségi média arról szól, hogy felmondja a dolgokat, nem arról, hogy veled beszéljessen. Az online névtelenség ösztönzi a politikai szélsőséget és a gyűlöletbeszédet. Ennek eredményeképpen a demokrácia igyekszik igazi vitát, hosszú távú elképzelést és stabilitást létrehozni. Ugyanakkor az online és a közösségi média egyre inkább hasznot húz a felhasználó által létrehozott tartalmakból is, így növelve a polgárok demokratikus kifejezésének lehetőségeit.

Lehet-e a demokráciát és a médiát összeegyeztetni a 21. században?

Milyen médiaformátumok és terek biztosíthatják a minőségi információkat és a vitákat a demokratikus arénában?

Kulcskérdések

A képviseleti demokráciából a poszt-képviseleti demokráciába való átmenet idején a Demokrácia Világfóruma olyan ötleteket és kezdeményezéseket vizsgált meg, amelyek ilyen kérdésekkel foglalkoznak, mint például:

- Tekintettel a politikai menetrend bonyolultságára és a meggyőző válaszok vákuumára, hogyan protestáljanak, vagy éppen csatlakozzanak a hatalomhoz populizmus nélkül?
- Hogyan kell táplálni a hosszú távú perspektívát magában foglaló politikai kultúrát és ellenállni a populizmusnak?
- Vannak-e olyan társadalmi struktúrák, amelyek helyettesíthetik a politikai pártokat a társadalmi tőke felépítésében és a helyi politikai vitákban való részvétel és döntéshozatal kereteinek kialakításában? Veszélyt jelent-e, hogy így az egyes társadalmi struktúrák (pl. Hit csoportok) politizálódnak?
- Bátorítani kellene-e az erősebb pártközi demokráciát? – vagy a belső vezetői viták csak a politika személyesebbé tételéhez és gyengébb pártokhoz vezethetnek?
- Hogyan biztosítható, hogy az online média és közösségek a szélsőséges és a polarizáció helyett inkább a pluralizmust és a megfontolást szolgálják?
- Támogathatjuk-e a feltörekvő online médiát a felhasználói alapú, nem reklám alapú üzleti modellekkel szemben, amelyek erős pluralizmust és felhasználói részvételt mutatnak?
- Vannak-e változások a szavazási rendszerekben (téma-alapú szavazás a pártalapú szavazás mellett vagy helyett, mandátumkorlátozás, nem pártos törvényhozás, népszerű visszahívás stb.)?
- Támogatjuk-e a kormányzás további decentralizációját annak érdekében, hogy a hatalom közelebb kerüljön az emberekhez és ellensúlyozza a populizmust?

A tanácskozás egyik fő témája a „Probléma-e a populizmus?” volt. A svéd Andreas Johansson Heinö tartotta az egyik kulcs előadást. Intézetük a Timbro, évek óta megjelenteti a Timbro Authoritarian Populism Index-et. Az alábbiakban a 2017-es autoriter populizmus index tanulmány néhány részletét ismertetjük.

A 2017-es TIMBRO autoriter populizmus index az egyetlen olyan, egész Európára kiterjedő átfogó tanulmány, amelynek célja fényt deríteni arra, hogy a populizmus hosszú távon veszélyt jelent-e az európai „liberális” demokráciákra. Az index az autoriter populizmus Európában történő felemelkedését vizsgálja, az 1980-2017 közötti időszak választási adatainak elemzésével. Az adatok azt mutatják, hogy a tekintélyelvű-populizmus megelőzte a liberálizmust, és az európai politika harmadik ideológiai erejévé vált, a konzervativizmus / kereszténydemokrácia és a szociáldemokrácia mögött.

Magyarország, Lengyelország és Görögország azok az európai országok, ahol a legerősebbek az ún. anti-establishment (intézményellenes) pártok. Ugyanakkor kilenc európai országban (köztük hét EU-tagállam) populista pártok is részt vesznek a kormányban.

Átlagosan az európai választók egyötöde szavaz a baloldali vagy jobboldali populista pártra. Más szóval, 55,8 millió ember szavazott e pártokra az európai országok legutóbbi általános választásai során.

Az Index, amelynek első kiadása 2016 nyarán jelent meg, az 1980-tól napjainkig terjedő választási adatok elemzésével tárja fel a tekintélyelvű populizmus európai felemelkedését.

A jobboldali és a baloldali pártellenes pártok mind nemzeti, mind európai szinten történő felemelkedésének jobb feltárása érdekében a tanulmány minden általános választás eredményét tartalmazza. Az európai parlamenti választások, valamint a regionális és helyi konzultációk nem szerepelnek a jelentésben. Összeségében valamennyi, a Freedom House által „szabadnak” tekintett európai országot – az ún. konszolidált demokratikus rendszereket – mind magába foglalja ez az index: azaz az EU-28 tagállamát, valamint Izlandot, Norvégiát, Svájcot, Szerbiát és Montenegrót.

Mi az a tekintélyelvű-populizmus és miért számít?

A jelentés szerint a tekintélyelvű populizmus fogalmát kollektív szóként használják azoknak a pártoknak az esetében, amelyek kihívást jelentenek az úgynevezett európai konszenzusra, ami a második világháború vége óta uralja a kontinens politikáját.

Bár ezek a pártok egymástól nagymértékben eltérnek, a tanulmány ezeket a különböző politikai erőket összevonja a szavazóbázis átfedéseire összpontosítva a következők szerint:

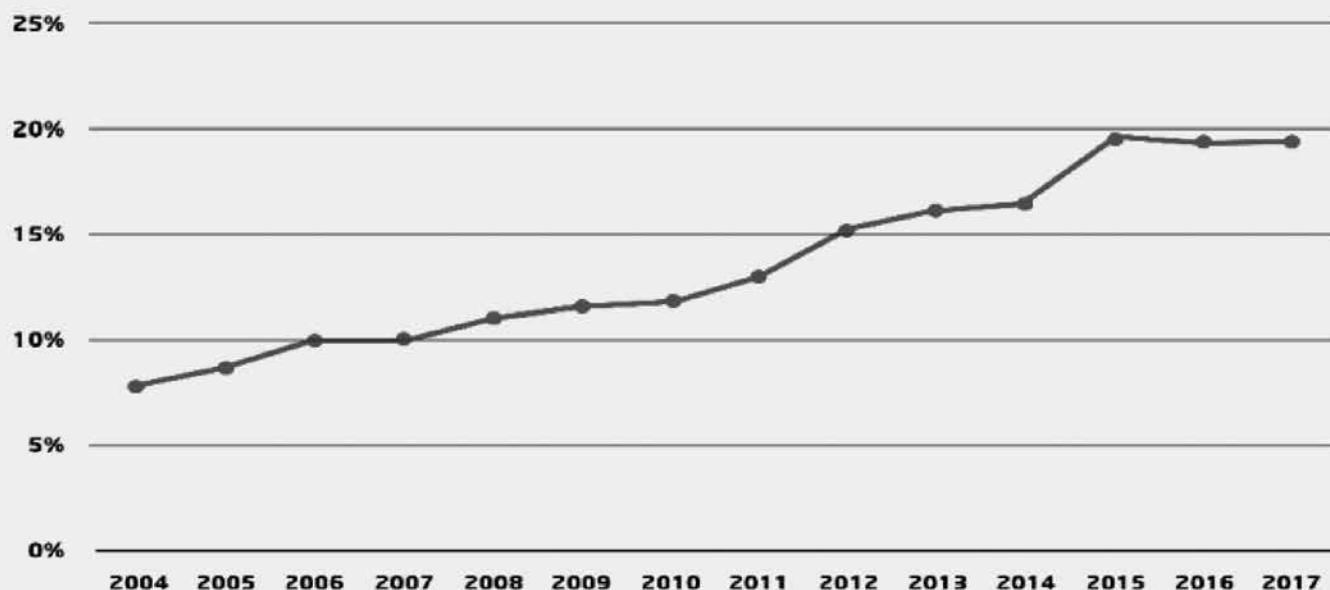
- 1) az önkép, amellyel konfliktust gerjesztenek a korrupt és ún. haveri elittel;
- 2) a türelmetlenség a jogállamisággal szemben;
- 3) a közvetlen demokrácia iránti igény;
- 4) az állam hatalmának erősítése, a jobboldal esetében a rendőrségen és a katonaságon keresztül, a bankok és nagyvállalatok államosításán keresztül a baloldalon;
- 5) kritikusan bírálják az EU-t, a bevándorlást, a globalizációt, a szabad kereskedelmet és a NATO-t;
- 6) a forradalmi nyelvhasználat és a drámai változások ígérete.

Átlagosan az európai választók egyötöde szavaz a baloldali vagy jobboldali populista pártokra. E pártok támogatása 1980 óta folyamatosan nőtt valamennyi európai országban. Azonban míg 1980 és 2000 között az ún. anti-establishment pártok átlagos szavazati aránya csak 1 százalékponttal nőtt, 10,1% -ról 11,3% -ra, addig a 2016 és 2017 a legeredményesebb évek voltak a 18,4% -os szavazati aránnyal. Valójában a 2009-2012-es kétszeres recesszió és a folyamatban lévő menekültügyi válság segítette a tekintélyelvű-populista pártok lendületének növelésében, új választók megszerzésében és az európai liberális demokráciák állandó fenyegetésében – a tanulmány szerint. A vizsgált 33 európai országban zajló általános választások utolsó fordulóját tekintve összesen 55,8 millió ember szavazott e pártokra.

A populista pártot támogató európai szavazók száma a legutóbbi általános választásokon 21,4% volt. Az olaszországi 2013-as választásokon több mint 11,4 millió szavazó (33,7%) támogattott egy populista pártot, és Franciaország 2017-es választása során több mint 6,3 millió (28,1%) szavazott egy populista pártra.

A hosszú távú tendenciák figyelembevételével nincsenek jelek arra vonatkozóan, hogy ezeknek a pártoknak a támogatása rövidtávon csökkenne. Ennél is fontosabb, hogy nem is valószínűsíthető a százalékos növekedés lelassulása. A legfrissebb holland és francia általános választásokat követően mindkét országban megnőtt a szavazati arány a populista pártokat illetően. A TIMBRO 2016 Index és az idei jelentés között Franciaországban 6,4%-os szavazati aránynövekedést értek el (2016-tól 21,7%-ra 2017-ben 28,1%-ra), Hollandiában pedig 6,8%-kal nőtt (10,1%-ról 16,9%). Így Mark Rutte miniszterelnök és Emmanuel Macron elnök választási győzelme ellenére a baloldali és jobboldali populista jelöltek jelentős nyereséget könyvelhettek el.

Anti-establishment vote share in EU-15

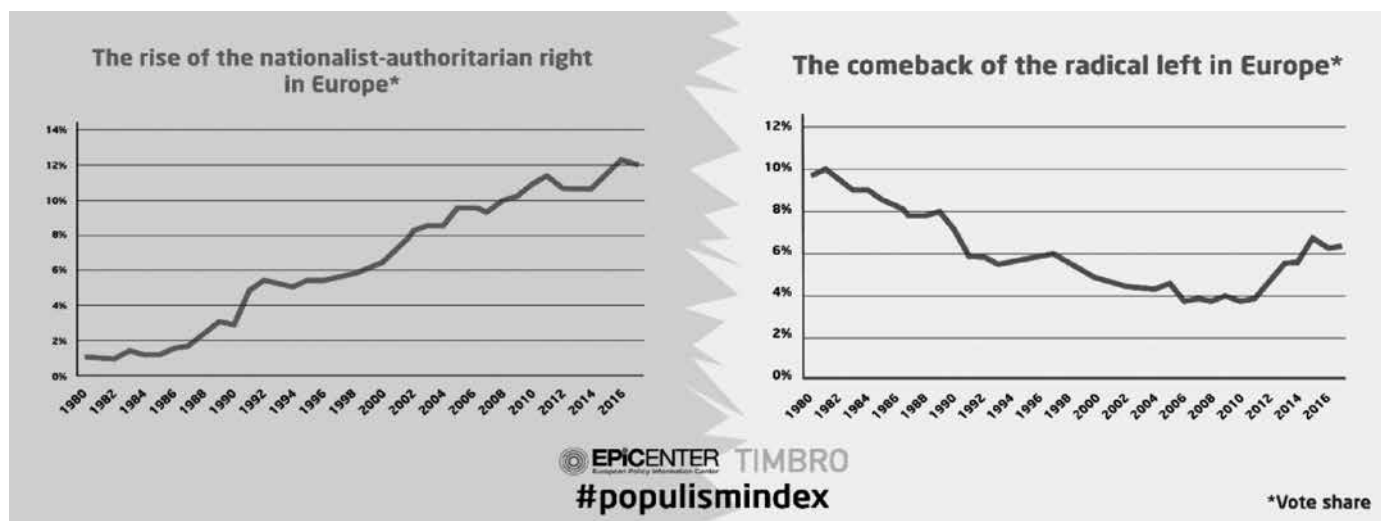

EPICENTER TIMBRO
 European Policy Information Center
#populismindex

Az ábra a jobboldali populista pártok emelkedését, a radikális baloldali pártok visszatérését és a fő ideológiai irányzatok relatív visszaesését mutatja.

Az autoriter populizmus index arra törekszik, hogy elkerülje a közös hibát, s nem kizárólag a jobboldali nemzeti-tektélyelvű pártokra összpontosít. Az európai politikai folyamatokkal kapcsolatos tudományos kutatások túlnyomó többségével ellentétben a TIMBRO jelentés mind a baloldali, mind a jobboldali populizmust vizsgálja.

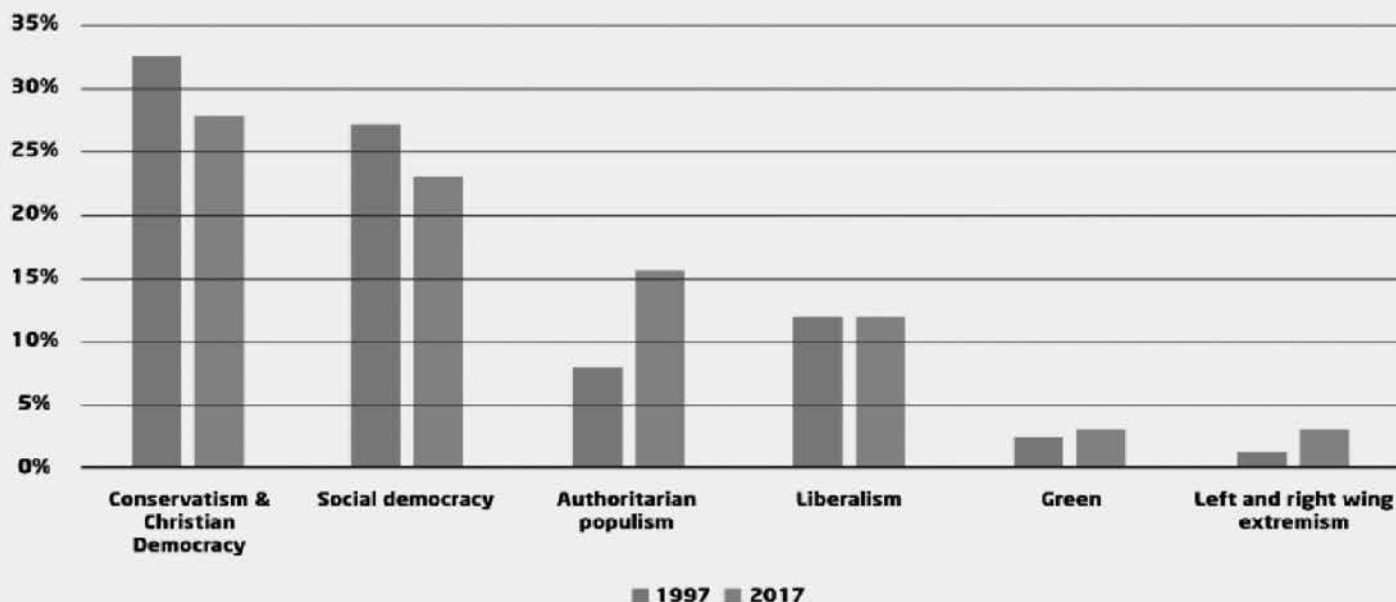
Jóllehet kevésbé erősek, mint a jobboldali társaik, a baloldali radikális populista pártok mégis egyre inkább teret nyernek. Az úgynevezett „radikális baloldal” szavazati aránya 1980 és 2000

évek között jelentősen csökkent, az 1981-es 9,9% -s rekord magas, ez az arány 2010-ben rekord alacsony: 3,7% -ra csökkent. Az elmúlt 7 évben viszont a baloldali populista pártok végleges visszatérésükkel az átlagos szavazati arányuk 2017-ben elérte a 6,3%-ot. Amint azt a 2017-es index is mutatja, az egyes EU-tagállamokban, például Cipruson, Olaszországban és Spanyolországban a baloldali populista pártok mostani szavazati részesedése 25,7%, 28,2% és 21,2%. Görögországban a radikális baloldal szavazati aránya 45,1%, ami jelentősen meghaladja az 1980-as 12,3% -ot.

A baloldali ábra a nacionalista-autoriter jobboldali pártok szavazati emelkedését, a baloldali (piros ábra) a radikális bal visszatérését mutatja.

Voter preferences by party ideology in Europe

EPICENTER European Policy Information Center
TIMBRO
#populismindex

A választói preferenciák megoszlása a főbb pártideológiák szerint 1997 – 2017 között

Ezzel szemben a jobboldali populista pártok 1980 és 2017 között folyamatosan emelkedő szavazati arányt mutatnak. Szavazati részesedésük felfelé haladt, az 1982-es 1%-os rekordértékről a 2016-os 12,3%-os történelmi csúcsra. 2017-ben azonban szavazati részesedésük 12,1%-on stabilizálódott. Az idei TIMBRO Index szerint a jobboldali nacionalista-tekintélyelvű pártok a legmagasabb szavazati arányt képviselik olyan országokban, mint Magyarország (65,2%), Lengyelország (46,4%), Svájc (30,8%), Ausztria (24%) és Dánia (21,1%).

A baloldali és jobboldali populista pártok közelmúltbeli emelkedése szintén több centrista és főbb ideológiai vonalat képviselő párt csökkenéséhez vezetett. 1997-ben az európai szavazók 59,7% -a olyan ideológiákat kedvelt, mint a konzervativizmus és a kereszténydemokrácia (32,6%) és a szociáldemokrácia (27,1%). Ugyanakkor csak 11,9% támogatta a liberalizmust, a 7,9%-ot az autoriter populizmust, 2,2% a zöldeket és 1,2% a jobboldali szélsőséget. Két évtizeddel később a konzervativizmus és a kereszténydemokrácia támogatása 4,7 százalékponttal 27,9%-ra csökkent; a szociáldemokrácia támogatása 4,1 százalékponttal, 23%-ra csökkent; míg a liberalizmus támogatása 12%-on maradt. Ezzel párhuzamosan a zöldek 3,1%-ra nőttek; a bal- és jobboldali szélsőségek támogatása 2,9%-ra emelkedett; és az autoriter populizmus támogatása 15,4%-ra emelkedett (7,5%-os növekedés 1997-hez képest

Viharos nemzeti parlamentek

Az indexben szereplő 33 országban összesen 7843 szék van a nemzeti parlamentekben. Az írás idején az autoriter-populista osztályba sorolt felek 1342-t birtokolnak. Más szóval, az illiberális pártok képviselői ma az európai nemzeti parlamentek összes helyének 17,5% -át mondhatják magukénak.

A populista pártok szintén kezdik sikeresen lefordítani politikai befolyásra a választói igényeket. 2017 júliusától a tekintélyelvű pártok kilenc európai országban vannak kormányon: Magyarország, Lengyelország, Görögország, Norvégia, Finnország, Lettország, Szlovákia és Svájc. A TIMBRO 2016 indexhez képest az egyetlen különbség az, hogy a TT-fél már nem része a litván kormánynak, míg a három nacionalista párt, az ATAKA, a VMRO és az NFSB most a bolgár kormányzó koalíció részét képezi.

Szemlélte:
Sz.T.J.

Források:

- World Forum for Democracy 2017
- Is Populism a Problem ?
- Strasbourg, 8-10 November 2017
- <https://www.coe.int/en/web/world-forum-democracy/home>
- Authoritarian Populism Index 2017 Andreas Johansson Heinö, TIMBRO; Giovanni Caccavello, EPICENTER; Cecilia Sandell, EPICENTER